

Praha 5.12.2003

73

Úrazy v roce 2002 z hlediska věku postižených

Dlouhodobé sledování úrazovosti prokazuje zřejmou skutečnost, že výskyt úrazů jako nepředvídaných událostí, které prudce mění - zhoršují zdravotní stav, je ve značné míře determinován věkem. Četnost úrazů je rozdílná v základních věkových kategoriích - děti, produktivní populace, senioři a liší se i podle věkových (pětiletých) skupin v rámci kategorie.

Úrazy dětí

Úrazy dětí ve věku 0 - 14 let **na základě výkazů chirurgických oborů** v roce 2002 činily 25,6 % všech úrazů (26,5 % v roce 2001). Více než čtvrtina ze 454 831 dětských úrazů měla za následek zlomeninu. Ve srovnání s předchozím rokem došlo ke zvýšení úrazů v nejnižší věkové kategorii o 2,1 %, zlomenin dokonce o 2,3 %, jak je patrné z uvedené tabulky:

Rok	Úrazy dětí celkem	z toho zlomeniny	Úrazy podle místa vzniku				pod vlivem	
			dopravní	školní	sportovní	ostatní	alkoholu	drog
2002	454 831	120 648	23 434	82 279	122 534	226 584	143	38
2001	445 377	117 911	24 288	70 225	118 274	232 650	93	27
Index 02/01	102,1	102,3	96,7	117,2	103,6	97,4	153,8	140,7

Zvýšil se počet všech úrazů dětí s výjimkou dopravních a ostatních. Nejvýraznější nárůst zaznamenaly školní úrazy (o 12 054 případů) a sportovní (o 4 260 případů), naopak u dopravních úrazů došlo k menšímu poklesu (o 854 případů). Zvláštní skupinu tvoří úrazy pod vlivem alkoholu a drog, představují jen setiny procenta ze všech úrazů, ale mají vysokou dynamiku růstu (54 % a 41 %).

Úrazovost jako relativní údaj přepočtený na 100 tis. dětí zaznamenala dokonce ještě výraznější nárůst než prostý počet úrazů, což je patrné z níže uvedené tabulky:

Rok	Úrazy dětí celkem ¹⁾	z toho zlomeniny	Úrazy podle místa vzniku ¹⁾				pod vlivem	
			dopravní	školní	sportovní	ostatní	alkoholu	drog
2002	28 339	7 517	1 460	5 126	7 635	14 118	9	2
2001	26 939	7 132	1 469	4 248	7 154	14 072	6	2
Index 02/01	105,2	105,4	99,4	120,7	106,7	100,3	158,4	145,0

¹⁾ na 100 tis. dětí

Podle výkazů o hospitalizaci pobývalo v loňském roce 18 263 chlapců a 11 810 dívek, celkem 30 073 dětí (1,9 % z věkové kategorie) na následky vnějších příčin v nemocnici, tj. 1 874 dětí na 100 tis., což bylo o 118 dětí (o 6,7 %) více než v roce předchozím. Operaci se podrobilo 6 785 chlapců a dívek, tj. 22,6 % hospitalizovaných, více než polovina operací byla neodkladná. Průměrná ošetrovací doba se zkrátila ze 4,2 dne v roce 2001 na 3,9 dne. Nejvyšší úrazovost byla v nejnižší věkové skupině. viz tab. č. 1 v příloze.

K 31.12.2002 bylo v ČR 1 604 977 dětí ve věku do 14 let (téměř o 27 tis. méně než v roce 2001), vážněji se zranilo, tj. muselo vyhledat lékařské ošetření 484 904 chlapců a dívek tzn. 30,2 % (v roce 2001 to bylo 29 %). Na chirurgických ambulancích bylo ošetřeno 454 831 dětí (93,8 % zraněných) a 30 073 dětí (6,2 % zraněných) bylo hospitalizováno. Na následky úrazu zemřelo podle statistiky 75 chlapců a 50 dívek, celkem 125 dětí (120 v roce 2001); dětská úmrtnost se zvýšila ze 7,3 (počítáno na 100 tis. dětí) v roce 2001 na 7,8 v roce 2002. Nejčastější příčinou úmrtí dětí na úraz byly následky dopravních nehod.

Úrazy v produktivním věku

Úrazy v produktivním věku je možné nejlépe sledovat podle:

- dat z publikace „Ukončené případy pracovní neschopnosti pro nemoc a úraz 2002“ (ÚZIS ČR), která čerpá z informací České správy sociálního zabezpečení (ČSSZ). V roce 2002 bylo **práce neschopno z důvodu úrazu 383 216 osob** (270 730 mužů a 112 486 žen). Ve srovnání s rokem 2001 došlo ke zvýšení o 1 283 případů pracovní neschopnosti. V přepočtu na 100 tis. pojištěnců bylo práce neschopno 11 449 mužů a 5 351 žen, celkově 8 579 osob (8 519 v roce 2001). Úrazy se podílely 10,7 % (v roce 2001 10,0 %) na celkové pracovní neschopnosti (3 572 487 případů). Publikace zachycuje 100 % pracovní neschopnosti z důvodu nemoci a úrazu, ale pouze nemocensky pojištěných osob (4 466 699). Nejčastějším traumatickým následkem úrazů spojených s pracovní neschopností stejně jako v předešlém roce byla naražení a poranění určitých částí těla, vymknutí, podvrtnutí, natažení vazů a zlomeniny. Denně chybělo v práci pro úraz průměrně 1 268 mužů a 615 žen, tj. 961 osob (926 osob v roce 2001) ze 100 tis. pojištěnců. Pracovní neschopnost trvala při úrazu v průměru 40,9 dne (39,7 dne v roce 2001); nejdelší byla při vícečetných zlomeninách (186,6 dne). Délka pracovní neschopnosti při úrazu se prodlužovala úměrně s přibývajícím věkem. Nejvíce ukončených případů pracovní neschopnosti z důvodu úrazu bylo v měsících červenci a září. Podle druhu práce (tj. z hlediska hlavních tříd klasifikace zaměstnání KZAM) bylo

nejvíce úrazů mezi řemeslníky a výrobci (182 285 případů, 47,6 %), dále v kategorii pomocných pracovníků (50 357 úrazů, 13,1 %) a při práci ve službách a obchodu (43 835 úrazů, 11,4 %). Jedná se o absolutní čísla, která nezohledňují početní obsazení těchto kategorií zaměstnání. Pracovní neschopnost pro úraz přesáhla hranici 10 tisíc na 100 tisíc pojištěnců v kraji Libereckém, Jihočeském, Vysočina, Plzeňském a Karlovarském.

- dat z publikace „Pracovní neschopnost pro nemoc a úraz v ČR“ Českého statistického úřadu. Podle tohoto zdroje se v roce 2002 přihodilo **256 010 úrazů s následnou pracovní neschopností** (z toho 90 867 pracovních a 165 143 ostatních). Ve srovnání s předchozím rokem (255 993 úrazů) došlo k zanedbatelnému nárůstu pracovní neschopnosti pro úraz při současném poklesu neschopnosti z důvodu pracovních úrazů a zvýšení pracovní neschopnosti v důsledku ostatních úrazů. Přehled o počtu nově hlášených případů pracovní neschopnosti na 100 pojištěnců a o průměrném denním stavu práce neschopných pro úraz/pracovní úraz v jednotlivých krajích poskytuje následující tabulka:

Území	Počet nově hlášených případů pracovní neschopnosti na 100 pojištěnců pro			Průměrný denní stav práce neschopných pro		
	úraz	pracovní úraz	úrazy celkem	úraz	pracovní úraz	úrazy celkem
Hl. m. Praha	2,06	1,21	3,27	1 890	1 196	3 086
Středočeský kraj	3,54	2,18	5,72	1 633	1 027	2 660
Jihočeský kraj	3,99	2,85	6,84	1 124	752	1 876
Plzeňský kraj	4,35	2,92	7,27	1 069	725	1 794
Karlovarský kraj	3,98	2,10	6,08	452	253	705
Ústecký kraj	3,28	2,10	5,38	1 022	706	1 728
Liberecký kraj	3,57	2,35	5,92	736	457	1 193
Královéhradecký kraj	3,55	2,57	6,12	921	673	1 594
Pardubický kraj	3,88	2,32	6,20	878	528	1 406
Vysočina	4,19	2,81	7,00	879	608	1 487
Brněnský kraj	3,25	1,81	5,06	1 797	1 057	2 854
Olomoucký kraj	4,50	2,09	6,59	1 148	546	1 694
Zlínský kraj	5,19	2,01	7,20	1 508	583	2 091
Moravskoslezský kraj	5,61	1,83	7,44	3 065	1 268	4 333
Česká republika	3,70	2,03	5,73	18 121	10 378	28 499

ČSÚ eviduje jen přibližně 67 % případů pracovní neschopnosti pro úraz ve srovnání s ČSSZ. Je to dáno tím, že data ČSÚ jsou zpracována na podkladě statistického formuláře nově hlášených případů pracovní neschopnosti (Nem Úr 1-01), kterému pravděpodobně není věnována ze strany zdravotnických zařízení dostatečná pozornost při vyplňování. Údaje ČSSZ vycházejí z formulářů Potvrzení pracovní neschopnosti, vypovídají o druhu poranění (zlomeniny, vymknutí, popáleniny, otravy, omrzliny atd.) a zaznamenávají délku trvání pracovní neschopnosti při poranění. Neposkytují žádnou informaci o příčině úrazu (pád, náraz, napadení atd.) a okolnostech vzniku poranění (doprava, práce, sport, volný čas apod.).

- podle údajů z registru hospitalizovaných (viz tab. č. 2 přílohy) bylo 112 023 zraněných (77 599 mužů a 34 424 žen) v produktivním věku ošetřeno v nemocnici, většinu tj. 69 % tvořili muži; téměř 40 % hospitalizovaných bylo operováno, dvě třetiny všech operací byly neodkladné, 71 % operací podstoupili muži, to znamená, že jejich úrazy byly ve většině případů mnohem závažnější než úrazy žen. Průměrná ošetrovací doba při hospitalizaci činila 6,6 dne. Nejkomplikovanější úrazy podle procenta operovaných utrpěli lidé ve věku 30 - 49 let; lidé nad 50 let věku byli opatrnější, měli méně závažných úrazů s následnou operací, zato delší dobu nemocniční rekonvalescence, která se promítla v delší ošetrovací době.

Na úraz zemřelo 6 838 osob (4 593 mužů a 2 245 žen) v produktivním věku, úrazová úmrtnost činila 56,4 na 100 tis. osob v dané věkové kategorii. Nejčastější příčinou úmrtí byly dopravní nehody (1 199 úmrtí), od 40 let věku potom úmyslné sebepoškození (celkem 1 161 případů).

Úrazy seniorů

Úrazy seniorů, tj. lidí nad 65 let věku je možné sledovat podle výkazů hospitalizace a podle statistiky zemřelých; výkazy chirurgických oborů nejsou členěny podle věkových kategorií.

V roce 2002 bylo hospitalizováno s následky úrazů 40 779 lidí ve věku nad 65 let (39 650 v roce 2001). Průměrná délka hospitalizace při úrazu seniorů byla 13,9 dne (v populaci celkem 7,6 dne); ze 100 tis. seniorů bylo hospitalizováno 2 881 osob (2 794 v roce 2001). Počty hospitalizovaných seniorů a průměrná délka hospitalizace v jednotlivých věkových skupinách seniorů jsou patrné z tabulky č. 3 v příloze.

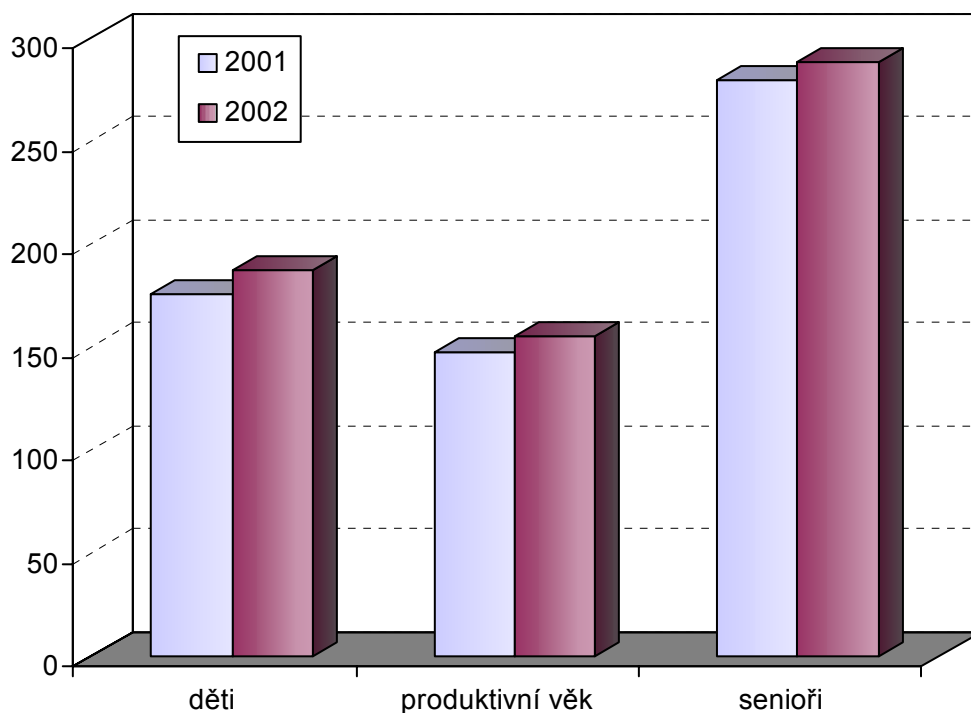
Seniori jsou z hlediska úrazů nejohroženější věkovou kategorií. S přibývajícím věkem stoupá také úrazová mortalita, nejvyšší je v nejvyšších věkových skupinách. Loni zemřelo na následky všech vnějších příčin 2 661 seniorů (2 725 v roce 2001); tzn. úmrtnost 188,0 na 100 tis. osob dané věkové kategorie. Nejčastější příčinou smrtelných úrazů byly pády (1 528 případů), úmyslné sebepoškození (367 případů) a dopravní nehody (245 smrtelných zranění). Došlo k 17 případům napadení starších lidí se smrtelnými následky (20 v roce 2001).

Závěrem je třeba konstatovat, že úrazovost ve srovnání s rokem 2001 vzrostla, a to jak v kategorii dětí, tak v produktivní populaci, i v kategorii seniorů. Úrazovost dětí vzrostla podle chirurgických výkazů o 5,2 %, a to zejména v důsledku výrazného zvýšení školních úrazů. Jednou z příčin tohoto nárůstu je podle školských odborníků nevhodně volená obuv k přezouvání - pantofle, boty s kluzkou podrážkou, apod. Zvýšil se i počet hospitalizovaných a operovaných dětí v důsledku úrazu. Úrazovost v produktivní populaci posuzovaná podle ukončených případů pracovní neschopnosti na 100 tis. pojištěnců vzrostla pouze v řádu několika desetin procenta, ale znamenalo to, že denně chybělo v práci o 69 osob více než v roce předchozím, přitom se prodloužila délka pracovní nepřítomnosti z důvodu úrazu o 1,2 dne, celkově tedy vzrostl v roce 2002 počet „prostonaných dnů“ a absencí v práci z důvodu poranění. V kategorii seniorů podle výkazů o hospitalizaci se zvýšila úrazovost o 3,1 %. Dlouhodobě vyšší úrazovost, a to ve všech věkových kategoriích vykazují muži. Je to dáno jejich rozsáhlejší pohybovou aktivitou, vyšším fyzickým nasazením, jejich větším sklonem podcenit nebezpečí a také výkonem prací i profesí se značnou tělesnou námahou a rizikem úrazu. Příznivým momentem roku 2002 bylo, že v žádné věkové kategorii nedošlo k výraznějšímu zvýšení úmrtnosti v důsledku vnějších příčin.

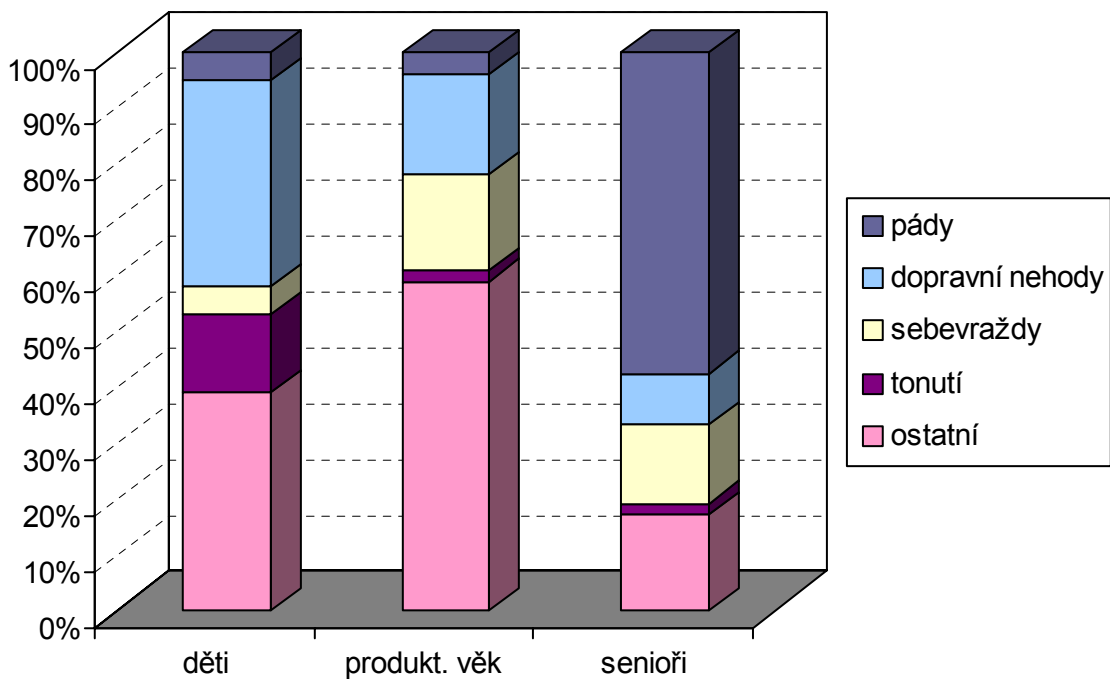
Vypracovala: Ing. Alena Ondračková

Úrazovost podle počtu hospitalizovaných

na 10 tis. osob

Úmrtí na úrazy podle hlavních příčin

Tab. č. 1 Hospitalizované a operované děti pro vnější příčiny úrazu

Věková skupina	Počet hospitalizovaných				% operovaných	Průměrná ošetrovací doba			
	celkem	v tom operace				celkem	v tom operace		
		neodkl.	jiná	žádná			neodkl.	jiná	žádná
0 - 4	9 443	681	649	8 113	15,1	3,7	7,8	7,5	3,1
4 - 9	8 829	1 397	915	6 517	26,2	3,9	4,6	5,4	3,6
10 - 14	11 801	1 676	1 467	8 658	26,6	4,2	5,0	5,4	3,9
Celkem	30 073	3 754	3 031	23 288	22,6	3,9	5,8	6,1	3,5

Tab. č. 2 Hospitalizovaní a operovaní pro vnější příčiny úrazu, věková kategorie 15-64 let

Věková skupina	Počet hospitalizovaných				% operovaných	Průměrná ošetrovací doba			
	celkem	v tom operace				celkem	v tom operace		
		neodkl.	jiná	žádná			neodkl.	jiná	žádná
15 - 19	13 684	1 635	2 387	9 662	29,1	4,6	6,4	5,9	4,0
20 - 24	14 110	1 991	3 262	8 857	37,2	5,4	7,3	6,4	4,6
25 - 29	13 592	2 149	3 431	8 012	41,1	5,4	7,3	6,2	4,6
30 - 34	10 305	1 691	2 681	5 933	42,3	5,4	6,8	6,1	4,7
35 - 39	10 293	1 734	2 657	5 902	42,4	6,0	7,3	6,6	5,3
40 - 44	9 716	1 654	2 478	5 584	42,7	6,4	7,7	6,8	5,9
45 - 49	10 784	1 894	2 687	6 203	42,5	6,9	8,1	8,1	6,1
50 - 54	11 902	2 053	2 875	6 974	42,5	7,7	8,6	8,8	7,0
55 - 59	10 303	1 760	2 381	6 162	41,4	8,5	9,6	9,5	7,8
60 - 64	7 334	1 280	1 727	4 327	40,2	9,2	10,2	10,7	8,2
Celkem	112 023	17 841	26 566	67 616	39,6	6,6	7,9	7,5	5,8

Tab. č. 3 Hospitalizovaní a operovaní senioři pro vnější příčiny úrazu

Věková skupina	Počet hospitalizovaných				% operovaných	Průměrná ošetrovací doba			
	celkem	v tom operace				celkem	v tom operace		
		neodkl.	jiná	žádná			neodkl.	jiná	žádná
65 - 69	7 107	1 210	1 635	4 262	41,0	10,6	10,9	12,2	9,9
70 - 74	9 099	1 530	1 915	5 654	37,9	12,4	11,9	13,5	12,2
75 - 79	10 594	1 805	2 071	6 718	36,6	13,7	12,8	14,6	13,2
80 - 84	7 961	1 391	1 447	5 123	35,6	14,9	12,7	15,0	15,5
85 +	7 798	1 482	1 334	4 982	36,1	14,9	12,0	15,5	15,6
Celkem	42 559	7 418	8 402	26 739	37,2	13,3	12,1	14,2	13,3